

Mély-ég objektumok

június-július

Észlelő	Észlelés	Műszer
Babcsán Gábor (Budapest)	2	10,2 L
Cziniel Szabolcs (Pannonhalma)	2	15,0 T
Édes Krisztián (Veszprém)	11	20,0 T
Fidrich Róbert (Bakonycsérnye)	2	27,0 T
Kis Gábor (Nagykőrös)	2	15,0 T
Kónya András (Szomolya)	5	11,0 T
Ladányi Tamás (Balatonfűzfő)	1	10,2 L
Mácsai Attila (Békéscsaba)	4	11,0 T
Molnár Zoltán (Torda, RO)	3	19,0 T
Pap Csaba (Veszprém)	25	20,0 T
Papp Sándor (Kecskemét)	2	24,4 T
Presits Péter (Budapest)	1	8,0 L
Sápi Csaba (Kecskemét)	4	20,0 T
Szabó Gergely (Nagykőrös)	2	12,5 T
Szarka Levente (Kecskemét)	1	16,2 T
Szentaskó László (Budapest)	1	33,4 T
Vaskúti György (Vaskút)	2	20,0 T

Összesen 17 észlelő 70 megfigyelést végzett.

Rövidítések: GX= galaxis, NY= nyílthalmaz, PL= planetáris köd, DF= diffúz köd, SK= sötét köd, LM= látómező, EL= elfordított látás, KL= közvetlen látás, T= Newton-reflektor, L= refraktor, C= Cassegrain-távcső, MC= Makszutow-Cassegrain-távcső, B= binokulár, M= monokulár.

A nyári hónapokra meghirdetett észlelési ajánlat listáról viszonylag kevés megfigyelés érkezett, így pl. az NGC 7026 Cyg planetárisról és a BD +30°3639 Cyg planetárisról (majdnem csillagszerű köd) a remélhetően beérkező további észlelések alapján a következő számban közlünk beszámolót.

A szeptemberi rovatához nagy számban érkezett Messier-objektumokról készült megfigyelési anyag. A rovat vezetője ezúton köszöni meg az észlelők aktivitását, azonban a már korábban meghirdetettek alapján Messier-objektumokról nem kerül közlésre beszámoló, csak ha azt rendkívüli körülmények (pl. szupernóva megjelenése) indokolják. Kérjük az észlelőktől, hogy ezt vegyék figyelembe!

NGC 6866 Cyg NY

11,0 T, 32x: Feltűnő, kis halmaz, melyből pár csillag jól megfigyelhető. 169x: Elég biztosan bontott kb. 30 tagú halmaz. Alakja trapézra emlékeztet. A tagok nagy része könnyen megfigyelhető, de párat EL-sal is nehezen vettem észre. (Kónya András)

12,5 T, 63x: Gazdag, nagyon szépen bontott, amorf, de durván elnyúlt há-

romszög alakú halmaz, talán 20—25 taggal. (Szabó Gergely)

15,0 T, 90x: Szép, közepes méretű halmaz, Ny-i felében több fényes taggal. Jól bontott a közepes nagyításnál. K-i felében pár halvány (10^m — 11^m) csillaggal. (Kis Gábor)

19,0 T, 44x: Jól bontott NY, alakatlan halóba ágyazott mintegy 30 db 11^m — 12^m csillag. (Pap Csaba)

19,0 T, 44x: Bontott, eléggé sűrű, szép NY, csillagban gazdag környezetben. (Édes Krisztián)

20,0 T, 100x: Háromszög alakú elrendeződés, középen egy É—D irányú 8^m — 9^m körüli csillagsor. A halmazban 11^m — 12^m -ig kb. 25 db csillag látszik könnyen, de további halvány tagok is érezhetőek. Az objektum kis mérete ($10'$ körüli) miatt sűrűnek látszó halmaz. A LM-ben É-ra helyezkedik el maga a NY, de körülötte pl. DNy-ra további sűrűbb csoport (aszterizmus) látható. (Sápi Csaba)

A közepes távcsövekkel kb. 30 csillagig bontható NY mellett valóban látható K-re és DNy-ra egy-egy 7--8 tagú aszterizmus jellegű csoport, melyeket a beérkezett rajzok többségén azonosítani lehetett.

NGC 6826 Cyg PL

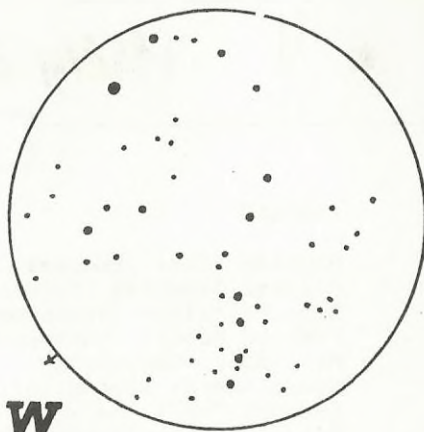
8,0 L, 120x: Fényes PL, körszerű, kissé diffúz. Centruma felé a fényintenzitás nő. Legfényesebb része nem centrikusnak tűnt. A köd néha elliptikus érzetű. Jellemzőes, kékeszöld színű objektum. (Presits Péter)

11,0 T, 54x: A csillagoktól könnyen megkülönböztethető kiterjedt kis korong. 169x: Kör alakú, fényes magú PL. A látvány EL és KL váltogatásánál érezhetően változik, illik rá a "pislogó" jelző. (Kónya A.)

12,5 T, 63x: Határozott peremű, kompakt objektum, kékeszöld színérettel. (Szabó Gergely)

15,0 T, 90x: Kisméretű, de fényes ködfolt. Ezzel a nagyítással homogénnek tűnt, periférikus vidékei hirtelen olvadnak a háttérbe. Központi csillaga nem éppen feltűnő. (Kis Gábor)

19,0 T, 44x: Fényes, csillagszerű objektum. 73x: Már látható a PL kissé

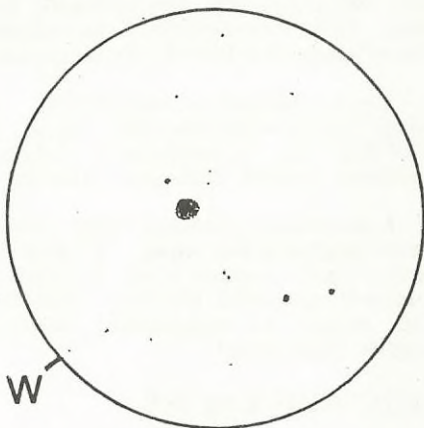

W

20,0 T

100x

25'

W

19,0 T

150x

15'

elnyúlt korongja. (Édes Krisztián)

19,0 T, 44x: Jól látható a már ennél a nagyításnál is kissé korong alakú PL, egy kettőscsillaggal egy LM-ben. 73x: Ennél a nagyításnál EL-sal érezhető egy kis sötétebb rész a PL közepén. (Pap Csaba)

19,0 T, 150x: A LM-ben halvány csillagok fénylenek, köztük kiemelkedik a kör alakú, jellegzetes kékeszöld fényű ködfolt — közepén teljesen csillagszerű maggal. (Molnár Zoltán)

Az NGC 6826 planetáris ködről már korábban is közöltünk feldolgozást, most a kis--közepes méretű távcsövekkel végzett megfigyeléseket adtuk közre. Sajnos a köd központi csillagáról egyértelműen csak Molnár Zoltán és Kónya András számolt be.

PAPP SÁNDOR

Még kisebb nagyítást!

A 7x-es és 10x-es binokulárok csodálatos képet adnak, de néha érdemes kipróbálni még kisebb nagyításokat. Nagyon sok érdekes objektumot észlelhetünk már 2x-es nagyítással is!

Mekkora a legkisebb távcsőátmérő, amellyel már megpillantható a Helix? Megpillanthatók-e azok a nagy, csábító ködök, amelyek olyan szépen látszanak alapobjektíves felvételeken? Mindezekre a kérdésekre (és még továbbiakra) az alábbiakban próbálok meg válaszolni.

Néhány éve kezdtek érdekelni a kis nagyítású észlelések. Az egész úgy kezdődött, hogy 400 mm-es teleobjektívemre egy kis nagyítású okulárt szereltem. Így a műszer olcsó táskatávcsővé vált, melyet könnyen magammal vihettem túráimra. Ezt a 14x-es nagyítású távcsövet öröm használni! Nemsokára 135-ös telémmel is kipróbáltam az okulárt (5x-ös nagyítás), végül egy 50 mm-es alapobjektívvel 2x-es nagyítás alá jutottam.

A dolog lelke természetesen egy adapter, amely egyik oldalával az objektívre csavarható, a másikon pedig az okulárkihuzat kap helyet. A "fégyvertárat" egy Daystar 300 szűrő teszi teljessé, mely az okulár elé helyezhető.

A szűrő keskeny áteresztésének köszönhetően az olyan objektumok, mint a Helix, szinte kiugranak a háttérből. 19x-es nagyításnál egyértelmű, hogy nem csillagszerű. Minthogy a Helix csillagszegény vidéken található, még 5x-ös nagyítással is jól látszik. A legkisebb nagyítás, amelynél még észrevettem, kb. 1,5x-es volt (50 mm-es alapobjektív + 32 mm-es okulár).

Bizonyára sokan észrevették, hogy egy ilyen minitávcső kilépő pupillája kb. 20 mm. Mivel pupillánk maximum kb. 7 mm-re tágul ki, sok "kárba vesztett átmérő" van egy ilyen rendszerben, de ne aggódjunk emiatt! Végeredményben a távcső 11 mm-es effektív átmérővel dolgozik!

A Lagúna- (M8), a Hattyú- (M17) és a Sas-köd (M16) határozott kontraszttal látszik. Bár közönséges keresőtávcsövekben is jól láthatók sötét foltokként, az 1,5x-ös nagyítás mellett Daystar szűrővel színük fényes "fehér". Nehezen találom szavakat, mennyire más a megjelenésük ilyen kis nagyításnál. Közös bennük, hogy igen nagynek tűnnek. Ha távcsővel, szűrő nélkül nézzük ezeket a ködöket, csak a fényesebb központi részeket

vesszük észre, a halványabb külső ködösség csekély érzetével. A nagy látómező és a nagy kontrasztot adó minitávcső megdöbbentően kiemeli azokat a külső ködösségeket is, amelyek a fényképeken látszanak.

A Tejúton magasabbra tekintve a Cygnus dús vidékéhez vezet utunk. Az 1,5x-ös nagyításba teljesen belefér a Cygnus teljes keresztje. A legfőbb gond az, hogy a minitávcsőben (is) felcserélődik a déli és az északi irány. Úgy oldom meg ezt a problémát, hogy (ha fekvé észlelek), lábam É-nak mutat, fejem pedig D-nek. A kis nagyításnak köszönhetően könnyen látszanak a sötét ködök is. Mivel az egész csillagkép belefér a látómezőbe, nem fenyeget az a veszély, hogy eltévedek az égen, mint pl. 7x-es binoklival.

Ha a szűrőt a fényútba helyezem, azonnal kiugrik a háttérből az Észak-Amerika- és a Pelikán-köd. Sajnos a Fátyol-köd ívei túl vékonyak ahhoz, hogy ilyen kis nagyítás előhozza őket; további próbálkozások kellene annak kiderítéséhez, hogy mekkora a legkisebb nagyítás, amivel már látszanak. További nehéz objektum a gamma Cyg körüli ködösség. A gamma Cyg sok fényt szór szét, ami nehezzé teszi ezeket az emissziós ködöket bármely távcső számára.

Jelenleg a szűrők a mély-ég észlelők leghasznosabb segédeszközei. A széles áteresztésű szűrők pl. jól sötétíthetik a háttérrel párás nyári estéken. A keskeny sávú és a vonalszűrők jórészt emissziós ködökhöz ajánlhatók. Szeretném pl. átvizsgálni a Tejút ködjeit O III és H-béta szűrőkkel. Remélem, talállok olyan objektumot, amelynek látványa jelentősen eltér a kétféle szűrővel észlelve. Egy ideje tudjuk, hogy a Kalifornia-köd sokkal jobban látszik H-béta szűrővel, mint O III-mal. Számos nagyméretű objektum vár még észlelésre a Monoceros, a Cassiopeia és a Cepheus csillagképekben.

A Cepheusban található IC 1396, mely egy nagyméretű emissziós köd. A 400-as telével 14x-es nagyításnál még Daystar-szűrőn át is nehéz objektum. 1,5x-ös nagyításnál azonban izzó foltként emelkedik ki a Tejútból!

A Kalifornia-ködöt számtalanszor említette már Walter Scott Houston a Sky and Telescope-ban. H-béta szűrőn át nézve már szabad szemmel is könnyen látszik ez a köd! Minthogy a vonalszűrők (így a H-béta is) sok fényt vernek vissza többszörös bevonataikon, a szűrőt tanácsos egy kis csőbe helyezni, hogy kiküszöböljük a zavaró szellemképeket. Vajon hány csodás mély-ég objektumot fedezünk még fel szabad szemmel is az új szűrőknek köszönhetően?

ALISTER LING
(Deep Sky 35, ford. Mzs)

VÁLTOZÓCSILLAG KATALÓGUS

A 48 oldalas kiadvány a PVH programjában szereplő 719 változócsillag legfontosabb adatait tartalmazza, és számos más hasznos információval szolgál (ismerteti a változócsillag típusokat, közli a GCVS néhány érdekesebb változóra vonatkozó megjegyzéseit, bemutatja a jellegzetes fénygörbéket, rövid észlelési útmutatót közöl stb.). A hátsó borítón két új térkép található (XZ And, CY Lyr). A katalógus az MCSE-től rendelhető meg (1399 Budapest, Pf. 701/29.) rózsaszín postautalványon, ill. megvásárolható az MCSE hétfői ügyeletén. Ára 60 Ft.